

УДК 337.001 77:330

Д. М. Загірняк, к. е. н., доцент кафедри «Обліку та фінансів» Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

РЕАЛИЗАЦИЯ КОЛЕДЖАМИ И ТЕХНИКУМАМИ ОСВИТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Програму підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Молодший спеціаліст» подано як самостійний сегмент ринку послуг вищої освіти. Сучасні вимоги до персоналу підприємств і конкурентна боротьба обумовлюють здатність вищих навчальних закладів першого рівня акредитації реалізувати освітній потенціал у сегменті. Освітній потенціал характеризує ліцензійний обсяг набору студентів, а міру його реалізації – кількість зарахованих студентів. Доведено, що не всі заклади і не за усіма спеціальностями заповнюють ліцензійний обсяг підготовки повністю. Коледжі та технікуми, які входять до складу університетів і академій, менше реалізують потенціал порівняно з закладами, що адміністративно незалежні. Коледжі та технікуми, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів у межах однієї галузі знань, більше заповнюють ліцензійний обсяг. Загальний рівень реалізації закладами вищої освіти освітнього потенціалу у сегменті підтверджує затребуваність освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «Молодший спеціаліст».

Ключові слова: вища освіта, освітньо-кваліфікаційні рівні, молодші спеціалісти, вищий навчальний заклад, послуги вищої освіти, перелік спеціальностей, освітній потенціал.

Табл. 14, Літ. 13.

Д. М. Загірняк

РЕАЛИЗАЦИЯ КОЛЛЕДЖАМИ И ТЕХНИКУМАМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА: ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Программа подготовки по образовательно-квалификационному уровню «Младший специалист» представлено как самостоятельный сегмент рынка услуг высшего образования. Современные требования к персоналу предприятий и конкурентная борьба обуславливают способность высших учебных заведений первого уровня аккредитации реализовать образовательный потенциал в сегменте. Образовательный потенциал характеризует лицензионный объем набора студентов, а степень его реализации – количество зачисленных студентов. Доказано, что не все заведения и не по всем специальностям заполняют лицензионный объем подготовки полностью. Колледжи и техникумы, которые входят в состав университетов и академий, меньше реализуют потенциал по сравнению с заведениями, которые административно независимы. Колледжи и техникумы, которые осуществляют подготовку младших специалистов в рамках одной отрасли знаний, больше заполняют лицензионный объем. Общий уровень реализации вузами образовательного потенциала в сегменте подтверждает востребованность образовательно-квалификационного уровня подготовки «Младший специалист».

Ключевые слова: высшее образование, образовательно-квалификационные уровни, младшие специалисты, высшее учебное заведение, услуги высшего образования, перечень специальностей, образовательный потенциал

D. M. Zagirniak

REALIZATION OF THE EDUCATIONAL POTENTIAL BY COLLEGES AND TECHNICAL SCHOOLS: ECONOMIC ASPECT

The training program by the “junior specialist” educational-qualification level is presented as an independent segment of the higher education services market. The contemporary requirements to the enterprises personnel and competition determine the ability of higher education establishments of the first accreditation level to realize their educational potential in the segment. The educational potential characterizes the licensed quantity of students and the number of enrolled students shows the extent of its implementation. It is proved that not all the establishments and not in all the specialties enroll the complete licensed quantity of students. Colleges and technical schools being parts of universities and academies realize the potential less than administratively independent establishments. Colleges and technical schools that provide junior specialist training within the limits of one field of knowledge enroll more students in accordance with the licensed quantity. The general level of realization of the educational potential in the segment by the higher education establishments confirms the demand for the “junior specialist” educational-qualification level.

Key words: higher education, educational-qualification levels, junior specialists, higher education establishment, higher education services, list of specialties, educational potential.

Актуальність. Історія професійної освіти підтверджує, що якщо освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) «Кваліфікований робітник» (*кр*) символізував епоху індустріалізації, то ОКР «Молодший спеціаліст» (*мс*) був емблемою механізації, коли технології та організація виробництва вимагали теоретичних знань у предметній галузі. Багато десятиліть кваліфікація молодого спеціаліста була взірцем соціально-трудоких відносин, оскільки оптимально поєднувала професійні вміння і навички з достатнім рівнем знань, що було вкрай потрібно виробництву. У спадок суверенній Україні дісталася розгалужена мережа технікумів, кількість яких у рази перевищувала кількість інститутів і університетів. Останнім часом багато технікумів перетворено у коледжі, але одиниці за окремими спеціальностями здійснюють підготовку бакалаврів, а більшість, як і раніше, продовжує готувати молодших спеціалістів. Сьогодні заклади вищої освіти (ЗВО) I рівня акредитації (р. а.) конкурують між собою і з ЗВО вищих р. а. Закон України «Про вищу освіту» передбачав останній прийом на ОКР *мс* 2016 р. [1]. Але Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо ОКР «Молодший спеціаліст» дозволив набір у коледжі і технікуми на ОКР *мс* 2017 р. [2]. «Останню крапку» поставлено у Законі України «Про освіту» [3]. За цих обставин злободенним є питання щодо затребуваності освітнього потенціалу технікумів і коледжів.

Аналіз останніх досліджень. Сьогодення і майбутнє молодших спеціалістів широко обговорюється академічною громадськістю. Так, В. Мороз висвітлювала проблеми підготовки молодших спеціалістів в Україні через призму Болонського процесу [4]. Ратушна С. збудувала модель підготовки молодших спеціалістів [5]. Бойчук І. порівнює підготовку бакалаврів з підготовкою молодших спеціалістів у коледжі [6]. Яблочников С. розглядає аспекти професійної підготовки молодших спеціалістів у ВНЗ [7]. Радкевич В. з'ясовує концептуальні засади розвитку професійної освіти і навчання в ринкових умовах [8]. Жорняк Т. і Філатова Т. роз'яснюють підготовку кваліфікованих кадрів для підприємств промислового регіону [9]. Автори визначають, що ОКР *мс* є шаблем ієрархічної системи професійної освіти, який потребує реформування. Визначаючи шляхи перетворень, варто враховувати реалізацію ЗВО I р. а. освітнього потенціалу. Саме затребуваність фахівців у ринкових умовах є критерієм доцільності

діяльності ЗВО І р. а. Але дотепер не визначена затребуваність освітнього потенціалу ЗВО, що діють у сегменті *мс*.

Мета – визначити рівень реалізації освітнього потенціалу закладу вищої освіти як інтегровану характеристику реалізації потенціалу зі спеціальностей у сегменті «Молодший спеціаліст» локального ринку освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Оскільки ЗВО діють на просторово-часових теренах ринкового сегмента, межами аналізу визнані Полтавська область, 2016 рік набору та сегмент *мс*. На думку С. Ратушної, визнання місця молодшого спеціаліста у сфері освіти, суспільстві, виробництві, на міжнародному рівні є нагальним питанням останніх років [5, с. 2]. Ураховуючи досвід Європи, США та Канади, Яблочников С. помічає, що у державах зі значною історією капіталістичних відносин, акцент зроблено на професійній підготовці молодших спеціалістів і бакалаврів [7, с. 138]. Жорняк Т. і Філатова Т. у маркетинговій стратегії сегментації ринку кадрів виділили сегмент «Молодший спеціаліст» [9, с. 54]. Отже, сегмент *мс* (сегмент) слід уважати цілісним для вивчення.

На абсолютний освітній потенціал ЗВО зі спеціальності τ вказує показник «Ліцензований обсяг прийому за τ у сегменті *мс*» (l_{τ}^{mc}). Реалізацію потенціалу відбиває показник «Кількість осіб, зарахованих на перший курс за τ у сегменті *мс*» (q_{τ}^{mc}). Абсолютний прагматизм ЗВО за τ показує міру реалізації потенціалу, що виражає відношення l_{τ}^{mc} до q_{τ}^{mc} (r_{τ}^{mc}). Інформаційною базою показників слугує електронний ресурс <http://www.vstup.info/#2016>.

Діяльність ЗВО у сегменті має специфічні риси. Перша – наявність первинного попиту на $ОП_{\tau}^{mc}$ завдяки прийому на 1-й курс осіб з базовою загальною середньою освітою (БЗСО) за результатами вступних випробувань відповідно до Умов прийому на навчання до ЗВО України 2016 р. (Умови) [10]. Друга риса – наявність вторинного попиту завдяки прийому на 2-й курс (з нормативним терміном навчання) або на 1-й курс (зі скороченим терміном навчання): осіб з повною загальною середньою освітою (ПЗСО), які для участі у конкурсі подають сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО); кваліфікованих робітників на споріднену спеціальність за результатами вступних випробувань; осіб, які здобули ОКР *мс*, для здобуття ОКР *мс* з іншої спеціальності [10]. Скорочений шлях отримання ОКР *мс* з аналогічної або спорідненої у межах галузі знань спеціальності за індивідуальною програмою підготовки мали відрahовані студенти бакалаврату [11], щодо яких застосовувалися вирази «з нормативним терміном навчання, на 4-й курс», «з нормативним терміном навчання, на 3-й курс», згідно з Переліком спеціальностей 2007 р., наприклад, 5.05050208 – «Експлуатація та ремонт обладнання харчового виробництва» [12]. Обсяг вторинного попиту за τ у сегменті позначено $\hat{q}_{\tau}^{mc}$ (тільки спеціальності, на які був вторинний попит).

Яблочников С. зазначає, що цикл навчання молодших спеціалістів у зазначених країнах у середньому дорівнює два роки [7, с. 138]. Згідно з Положенням про ОКР (ступеневу освіту), нормативний термін навчання на основі ПЗСО і ОКР *кр* за спорідненою професією не перевищує трьох років, а на основі БЗСО – чотирьох [13]. Радкевич В. вважає, що підготовка молодших спеціалістів має бути до трьох років і більше [8, с. 41]. Два види попиту обумовили розрахунок інтегрованого рівня абсолютного прагматизму дій ЗВО за τ у сегменті, який враховує різні терміни навчання ($\hat{r}_{\tau}^{mc}$):

$$\hat{r}_\tau^{MC} = \frac{q_\tau^{MC} \cdot 4 + \hat{q}_\tau^{MC} \cdot 3}{l_\tau^{MC} \cdot 4}, \quad (1)$$

де: 4 – нормативний термін навчання; 3 – скорочений термін навчання.

Рівень інтегрованого абсолютного прагматизму ЗВО відбиває $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$, який урахує обсяги вторинного попиту за усіма τ :

$$\hat{r}_{ЗВО}^{MC} = \frac{q_{ЗВО}^{MC} \cdot 4 + \hat{q}_{ЗВО}^{MC} \cdot 3}{l_{ЗВО}^{MC} \cdot 4}, \quad (2)$$

де: $l_{ЗВО}^{MC}$ – сукупний ліцензійний обсяг ЗВО за усіма τ ($\sum l_\tau^{MC}$); $q_{ЗВО}^{MC}$ – сукупний обсяг первинного попиту на послуги ЗВО за усіма τ ($\sum q_\tau^{MC}$); $\hat{q}_{ЗВО}^{MC}$ – сукупний обсяг вторинного попиту на послуги ЗВО за усіма τ ($\sum \hat{q}_\tau^{MC}$).

ЗВО Полтавщини надавали освітні послуги ($ОП_\tau^{MC}$) зі 46 спеціальностей. За 24 $ОП_\tau^{MC}$ не було конкуренції, за сьома $ОП_\tau^{MC}$ було два суперники, за трьома $ОП_\tau^{MC}$ – три, за сьома $ОП_\tau^{MC}$ – чотири, за двома $ОП_\tau^{MC}$ – п'ять, за двома $ОП_\tau^{MC}$ – шість, за однією $ОП_\tau^{MC}$ – сім. Третя риза – конкуренція у сегменті робить доцільним розрахунок відносного рівня освітнього прагматизму ЗВО за τ (dr_τ^{MC}), який демонструє відношення частки у сукупній пропозиції за τ (dl_τ^{MC}) до частки у сукупному попиті за τ (dq_τ^{MC}). Кількість суперників у сегменті детермінує сім ступенів конкуренції (СК): перший, коли підготовку за $ОП_\tau^{MC}$ здійснює один ЗВО; другий, коли за $ОП_\tau^{MC}$ – два ЗВО; третій – три ЗВО і так далі. За граничними значеннями $\hat{r}_\tau^{MC}$ і dr_τ^{MC} виділено групи $ОП_\tau^{MC}$: S ($\hat{r}_\tau^{MC} \geq 0,5$; $dr_\tau^{MC} \geq 1$), V ($\hat{r}_\tau^{MC} \leq 0,5$; $dr_\tau^{MC} \geq 1$), Z ($\hat{r}_\tau^{MC} \geq 0,5$; $dr_\tau^{MC} \leq 1$), U ($\hat{r}_\tau^{MC} \leq 0,5$; $dr_\tau^{MC} \leq 1$; $\hat{r}_\tau^{\delta} \leq 0,5$; dr_τ^{MC} відсутнє), які позиціонують $ОП_\tau^{MC}$. У поєднанні зі СК групи демонструють залежність $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$ від споживацьких уподобань і дій суперників.

Бойчук І. вважає, що рівень і зміст фундаментальної, професійної і практичної підготовки молодшого спеціаліста як продукт підсистеми «коледж» у системі ВО здатен виконувати виробничо-соціальні та інші функції згідно з кваліфікацією [5, с. 34]. У сегменті діяли 28 ЗВО І р. а., які за ознакою «адміністративна самостійність» поділено на дві групи. Першу склали 17 ЗВО, які адміністративно залежні (залежні) від ЗВО ІV р. а. Прагматизм коледжів Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського подано у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристики прагматизму закладів КрНУ

$ОП_\tau^{MC}$	СК	l_τ^{MC}	dl_τ^{MC}	q_τ^{MC}	dq_τ^{MC}	r_τ^{MC}	dr_τ^{MC}	$\hat{q}_\tau^{MC}$	$\hat{r}_\tau^{MC}$	Група
Політехнічний коледж (КПК)										
$ОП_{51}^{MC}$	Третій	30	35,29							U
$ОП_{113}^{MC}$	Перший	60	100,0	9	100,0	0,09	1,00		0,15	V
$ОП_{141}^{MC}$	Четвертий	60	18,46	38	22,09	2,48	1,19		0,63	S
$ОП_{184}^{MC}$	Другий	50	35,71	19	18,45	0,53	0,52		0,38	U
$ОП_{192}^{MC}$	Третій	60	33,33	10	20,40	0,32	0,60		0,16	U
$ОП_{274}^{MC}$	Другий	60	54,55	25	54,35	0,46	1,00	14	0,59	S
Усього		320		101		0,27		14	0,29	

Продовження таблиці 1

Коледж КрНУ (ККрНУ)										
OP_{072}^{mc}	Шостий	50	14,08	14	11,20	0,28	0,79		0,28	U
OP_{076}^{mc}	Шостий	75	14,42					18	0,18	U
OP_{81}^{mc}	П'ятий	50	15,62	18	17,30	0,36	1,12	17	0,62	S
OP_{123}^{mc}	Четвертий	50	29,41	30	30,61	0,60	1,04	6	0,69	S
OP_{131}^{mc}	Перший	50	100,0	20	100,0	0,40	1,00	37	0,96	S
OP_{133}^{mc}	П'ятий	100	33,33	38	31,40	0,38	0,94	38	0,66	Z
OP_{141}^{mc}	Четвертий	50	15,38	22	12,79	0,44	0,81	21	0,76	Z
OP_{274}^{mc}	Другий	80		21	45,65	0,26		45	0,68	Z
Усього		505		163		0,34		182	0,63	

Інформація у табл. 1 указує на низький рівень $\hat{r}_{КПК}^{mc}$ як через відсутність попиту на OP_{51}^{mc} за умови конкуренції, так і через слабкий попит за відсутності конкуренції (OP_{113}^{mc}) і за її наявності (OP_{192}^{mc}). Суперники не завадили КПК реалізувати потенціал за OP_{141}^{mc} і OP_{274}^{mc} . Високий рівень $\hat{r}_{ККрНУ}^{mc}$ досягнуто завдяки вторинного попиту OP_{274}^{mc} та конкурентним перевагам OP_{81}^{mc} , OP_{123}^{mc} , OP_{133}^{mc} . Прагматизм коледжів Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка подано в табл. 2

Таблиця 2

Характеристики прагматизму закладів ПолтНТУ

OP_{τ}^{mc}	СК	l_{τ}^{mc}	dl_{τ}^{mc}	q_{τ}^{mc}	dq_{τ}^{mc}	r_{τ}^{mc}	dr_{τ}^{mc}	$\hat{q}_{\tau}^{mc}$	$\hat{r}_{\tau}^{mc}$	Група
Полтавський коледж нафти і газу (ПКНГ)										
OP_{029}^{mc}	Четвертий	30	26,08	25	59,52	0,83	2,28		0,83	S
OP_{103}^{mc}	Перший	25	100,0		100,0		1,00	22	0,66	S
OP_{184}^{mc}	Другий	90	64,29	84	81,55	0,93	1,27		0,93	S
OP_{185}^{mc}	Перший	120	100,0	95	100,0	0,79	1,00	32	0,99	S
Усього		265		204		0,77		54	0,92	
Миргородський художньо-промисловий коледж імені М. В. Гоголя (МХПК)										
$OP_{023}^{\hat{b}}$	Другий	30	42,86	17	73,91	0,57	1,72		0,56	S
OP_{029}^{mc}	Четвертий	30	26,08	16	38,09	0,53	1,46		0,53	S
OP_{51}^{mc}	Третій	25	29,41	10	35,71	0,40	1,21		0,40	V
OP_{072}^{mc}	Шостий	25	7,04	11	8,80	0,44	1,25	1	0,47	V
OP_{101}^{mc}	Другий	30	46,15	15	100,0	0,50	2,17		0,50	S
OP_{144}^{mc}	Перший	30	100,0	15	100,0	0,50	1,00		0,50	S
OP_{161}^{mc}	Перший	30	100,0	15	100,0	0,50	1,00		0,50	S
OP_{241}^{mc}	Третій	25	20,00	5	26,32	0,20	1,32		0,20	V

Продовження таблиці 2

$OP_{5.02010501}^{MC}$							3		
$OP_{5.0202080}^{MC}$							2		
Усього		225		104		0,46	6	0,48	

За відомостями у табл. 2, ПКНГ діяв прагматично, оскільки всі OP_{τ}^{MC} склали групу S незалежно від браку (OP_{103}^{MC} , OP_{185}^{MC}) або наявності (OP_{184}^{MC} , OP_{029}^{MC}) суперників. За відсутності q_{103}^{MC} значення $\hat{q}_{103}^{MC}$ майже дорівнює l_{103}^{MC} . Половина послуг МХПК складала групу S за наявності (OP_{023}^{MC} , OP_{101}^{MC}) або відсутності (OP_{144}^{MC} , OP_{161}^{MC}) суперників. Конкуренція за OP_{029}^{MC} дозволила МХПК реалізувати потенціал більшою мірою, ніж за OP_{072}^{MC} і OP_{241}^{MC} . Прагматизм коледжів і технікумів Полтавської державної аграрної академії (ПДАА) подано у табл. 3.

Таблиця 3

Характеристики прагматизму закладів ПДАА

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
Аграрний коледж управління і права (АКУП)										
OP_{071}^{MC}	Сьомий	30	5,82	16	18,39	0,53	3,15	2	0,58	S
OP_{072}^{MC}	Шостий	65	18,31	35	28,00	0,53	1,46	1	0,55	S
OP_{073}^{MC}	Четвертий	50	10,87	30	56,60	0,60	3,26	1	0,61	S
OP_{076}^{MC}	Шостий	25	10,86	13	18,57	0,52	1,71	5	0,67	S
OP_{81}^{MC}	П'ятий	90	28,12	47	45,19	0,52	1,60	8	0,59	S
OP_{201}^{MC}	Четвертий	25	7,81	15	12,40	0,60	1,59	10	0,81	S
Усього		285		156		0,55		27	0,62	
Аграрно-економічний коледж (АЕК)										
OP_{071}^{MC}	Сьомий	80	15,53	14	16,09	0,28	0,79	13	0,29	U
OP_{072}^{MC}	Шостий	25	7,04	10	8,00	0,40	1,83	4	0,52	S
OP_{073}^{MC}	Четвертий	75	32,60	10	14,28	0,13	0,44	8	0,21	U
OP_{193}^{MC}	Перший	75	100,0	21	100,0	0,42	1,00	3	0,46	V
OP_{201}^{MC}	Четвертий	50	16,13	44	36,36	0,88	2,25	1	0,90	S
OP_{206}^{MC}	Другий	50	62,50	14	100,0	0,28	1,60	7	0,39	V
Усього		355		113		0,32		36	0,39	
Лубенський фінансово-економічний коледж (ЛубФЕК)										
OP_{051}^{MC}	Третій	30	35,29	18	64,28	0,60	1,82	9	0,83	S
OP_{071}^{MC}	Сьомий	80	15,53	28	32,18	0,35	2,07	15	0,49	V
OP_{072}^{MC}	Шостий	25	7,04	11	8,8	0,44	1,25	4	0,56	S
OP_{076}^{MC}	Шостий	20	3,85	17	13,18	0,85	3,43	2	0,93	S
Усього		155		74		0,48		30	0,62	

Продовження таблиці 3

Хорольський агропромисловий коледж (ХорАПК)										
OP_{073}^{MC}	Четвертий	80	34,78	13	18,57	0,16	0,53		0,16	<i>U</i>
OP_{076}^{MC}	Шостий	30	32,38	10	14,29	0,33	0,44		0,33	<i>U</i>
OP_{141}^{MC}	Четвертий	115	35,38	26	15,12	0,23	0,43	7	0,27	<i>U</i>
OP_{192}^{MC}	Третій	60	33,33	25	51,02	0,42	1,53	3	0,45	<i>V</i>
OP_{201}^{MC}	Четвертий	45	14,52	20	16,53	0,44	1,14	3	0,49	<i>V</i>
OP_{208}^{MC}	Другий	185	42,53	63	68,48	0,34	1,61	20	0,42	<i>V</i>
Усього		515		157		0,30		33	0,35	
Хомуцький ветеринарно-технологічний коледж (ХомВТК)										
OP_{204}^{MC}	Другий	45	31,03	16	31,37	0,35	1,01	28	0,82	<i>S</i>
OP_{211}^{MC}	Перший	60	100,0	32	100,0	0,53	1,0	9	0,65	<i>S</i>
Усього		105		48		0,45		37	0,72	
Березоворудський технікум (БерТ)										
OP_{201}^{MC}	Четвертий	200	64,52	42	34,71	0,21	0,54	4	0,23	<i>U</i>
OP_{204}^{MC}	Другий	100	68,97	35	68,63	0,35	1,00	2	0,37	<i>V</i>
OP_{208}^{MC}	Другий	250	57,47	29	31,52	0,12	0,55	16	0,16	<i>U</i>
Усього		550		106		0,19		22	0,22	
Лохвицький технологічний технікум (ЛохТТ)										
OP_{133}^{MC}	П'ятий	60	20,00	21	17,36	0,35	0,87	7	0,44	<i>U</i>
OP_{181}^{MC}	Четвертий	150	28,04	51	33,77	0,35	1,20	8	0,38	<i>V</i>
Усього		210		72		0,35		15	0,40	

Дані табл. 3 визначають дії АКУП як прагматичні незалежно від СК: четвертого (OP_{073}^{MC} , OP_{201}^{MC}), п'ятого (OP_{81}^{MC}), шостого (OP_{072}^{MC} , OP_{076}^{MC}) або сьомого (OP_{071}^{MC}). Частина закладів (АЕК, ХорАПК, БерТ) менше, а частина більше (ЛубФЕК, ХомВТК) реалізувати потенціал. Високий СК за PBO_{133}^{MC} і PBO_{181}^{MC} вплинув на рівень $\hat{r}_{ЛохТТ}^{MC}$. Прагматизм дій закладів ПДАА обумовлений напруженістю конкуренції. Прагматизм Кременчуцького льотного коледжу (КЛК) Національного авіаційного університету подано у табл. 4.

Таблиця 4

Характеристики прагматизму КЛК

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
OP_{071}^{MC}	Сьомий	60	11,65	14	16,09	0,23	1,38	1	0,25	<i>V</i>
OP_{073}^{MC}	Четвертий	25	10,87	17	24,29	0,68	2,23		0,68	<i>S</i>
OP_{173}^{MC}	Перший	60	100,0	32	100,0	0,53	1,00	4	0,58	<i>S</i>
OP_{272}^{MC}	Перший	110	100,0	69	100,0	0,63	1,00	9	0,69	<i>S</i>
Усього		255		132		0,52		14	0,56	

Як підтверджують дані табл. 4, за відсутності суперників за $ОП_{173}^{MC}$ і $ОП_{272}^{MC}$ або їх наявності за $ОП_{073}^{MC}$ попит на послуги був високим. Однак сьомий СК за $ОП_{071}^{MC}$ значно вплинув на $\hat{r}_{КЛК}^{MC}$. Прагматизм Полтавського коледжу харчових технологій (ПКХТ) Національного університету харчових технологій подано у табл. 5.

Таблиця 5

Характеристики прагматизму ПКХТ

$ОП_{\tau}^{MC}$	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
$ОП_{123}^{MC}$	Четвертий	30	17,64	18	18,37	0,60	1,04		0,60	Z
$ОП_{133}^{MC}$	П'ятий	50	16,67	7	5,79	0,14	0,35		0,14	U
$ОП_{142}^{MC}$	Перший	30	100,0	17	100,0	0,57	1,00		0,56	S
$ОП_{151}^{MC}$	Перший	50	100,0	15	100,0	0,30	1,00		0,30	V
$ОП_{181}^{MC}$	Четвертий	130	24,30	60	39,74	0,46	1,64	3	0,60	V
$ОП_{5.05010201}^{MC}$								2		
$ОП_{5.05020201}^{MC}$								1		
$ОП_{5.05060403}^{MC}$								2		
Усього		290		117		0,40		8	0,42	

Рівень прагматизму ПКХТ у табл. 5 зумовив, з одного боку, інтерес споживачів за наявності ($ОП_{123}^{MC}$, $ОП_{181}^{MC}$) або відсутності ($ОП_{142}^{MC}$) конкуренції, а з іншого, їх байдужість, незалежно від наявності ($ОП_{133}^{MC}$) чи відсутності ($ОП_{151}^{MC}$) суперництва. Параметри прагматизму Полтавського політехнічного коледжу (ПолтПК) НТУ «Харківський політехнічний інститут» подано у табл. 6.

Таблиця 6

Характеристики прагматизму ПолтПК

$ОП_{\tau}^{MC}$	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
$ОП_{121}^{MC}$	Перший	50	100,0	50	100,0	1,00	1,00	2	1,00	S
$ОП_{123}^{MC}$	Четвертий	50	29,41	49	51,02	0,98	1,74	6	1,00	S
$ОП_{133}^{MC}$	П'ятий	35	11,67	23	19,01	0,66	1,63	6	0,79	S
$ОП_{141}^{MC}$	Четвертий	100	30,77	86	50,00	0,86	1,63	4	0,89	S
$ОП_{5.05070105}^{MC}$								2		
Усього		235		208		0,88		20	0,95	

Незалежно від СК (табл. 6) усі послуги ПолтПК належать до групи S, що показує значний рівень $\hat{r}_{ПолтПК}^{MC}$. Прагматизм Полтавського кооперативного технікуму (ПолтКТ) Полтавської облспоживспілки атестовано у табл. 7.

Таблиця 7

Характеристики прагматизму ПолтКТ

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
OP_{071}^{MC}	Сьомий	180	34,95	7	8,05	0,04	0,23		0,04	U
OP_{072}^{MC}	Шостий	180	50,70	27	21,60	0,15	0,43	29	0,27	U
OP_{076}^{MC}	Шостий	230	44,23	49	37,98	0,21	0,86	24	0,29	U
OP_{81}^{MC}	П'ятий	90	28,125	31	29,81	0,34	1,06	19	0,50	S
OP_{181}^{MC}	Четвертий	120	22,43					7	0,04	U
OP_{241}^{MC}	Третій	75	60,00	14	73,68	0,19	1,23	46	0,65	S
Усього		875		128		0,15		125	0,25	

Дані у табл. 7 указують на широкий спектр послуг ПолтКТ. Значення $\hat{r}_{241}^{MC}$ найбільше у сегменті, а значення $\hat{r}_{81}^{MC}$ порівняно високе. Значний СК за OP_{072}^{MC} і OP_{076}^{MC} не завадив первинному і вторинному попиту, а мізерний попит на OP_{071}^{MC} і OP_{181}^{MC} знизив рівень $\hat{r}_{ПолтКТ}^{MC}$. Прагматизм Пирятинської філії ПЗВО «Європейський університет» (ПирФЄУ) охарактеризовано у табл. 8.

Таблиця 8

Характеристики прагматизму ПирФЄУ

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
OP_{029}^{MC}	Четвертий	25	21,74	1	2,38	0,04	0,11	1	0,07	U
OP_{071}^{MC}	Сьомий	25	4,85	2	2,29	0,08	0,47		0,08	U
OP_{081}^{MC}	П'ятий	30	9,38	1	0,96	0,03	0,10	8	0,23	U
OP_{101}^{MC}	Другий	35	53,85							U
OP_{123}^{MC}	Четвертий	40	23,52	1	1,02	0,02	0,04	1	0,04	U
Усього		155		5		0,03		10	0,08	

ПирФЄУ не мала успіху у жодній із п'яти галузей знань (табл. 8). Прагматизм Полтавського коледжу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» (ПолтКВМУ) охарактеризовано у табл. 9.

Таблиця 9

Характеристики прагматизму ПолтКВМУ

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
OP_{81}^{MC}	П'ятий	60	18,75	7	6,73	0,12	0,36	29	0,48	U

Відповідно до відомостей у табл. 9 вторинний попит на послуги ПолтКВМУ у чотири рази перевищував первинний. Отже, ліцензійний обсяг 17 адміністративно залежних ЗВО становив 5255, обсяг первинного попиту – 1895 осіб, а вторинного – 662 особи. Їх середній $r_{ЗВО}^{MC}$ становив 0,36, а завдяки вторинному попиту середній $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$ досяг 0,46. Мороз В. ставить під сумнів позитивний вплив на розвиток технікумів їх включення до складу університетів, оскільки це може призвести до зниження їх

ініціативності та самостійності [4, с. 13].

У групі адміністративно незалежних ЗВО (незалежні) виділено дві підгрупи профільності. До монопрофільних належать вісім ЗВО, які діють у межах галузі знань. Типовим закладом підгрупи є Кременчуцький коледж транспортної інфраструктури (КрКТІ), прагматизм якого охарактеризовано у табл. 10.

Таблиця 10

Характеристики прагматизму КрКТІ

$ОП_{\tau}^{MC}$	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
$ОП_{273}^{MC}$	Перший	180	100,0	85	100,0	0,47	1,00	5	0,49	V
$ОП_{5.07010501}^{MC}$								17		
$ОП_{5.07010503}^{MC}$								3		
Усього		180		85		0,47		25	0,58	

Згідно з даними табл. 10, брак конкуренції не вплинув на рівень $\hat{r}_{273}^{MC}$, а попит на $ОП_{5.07010501}^{MC}$ підвищив рівень $\hat{r}_{КрКТІ}^{MC}$. Прагматизм монопрофільних комунальних ЗВО (КЗВО), які діяли у галузі знань «Культура і мистецтво», подано у табл. 11.

Таблиця 11

Характеристики прагматизму КЗВО культури і мистецтв

$ОП_{\tau}^{MC}$	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
Гадацький коледж культури і мистецтв ім. І. П. Котляревського (ГККМ)										
$ОП_{023}^{MC}$	Другий	40	57,14	6	26,09	0,15	0,46	6	0,26	U
$ОП_{024}^{MC}$	Перший	30	100	17	100	0,57	1	17	0,99	S
$ОП_{028}^{MC}$	Перший	135	100	28	100	0,47	1	8	0,25	V
$ОП_{029}^{MC}$	Четвертий	30	10,52					12	0,30	U
$ОП_{5.02020201}^{MC}$		60						9	0,11	U
$ОП_{5.02010401}^{MC}$		40						13	0,24	U
$ОП_{5.02020801}^{MC}$		20						2	0,08	U
Усього		355		51		0,14		67	0,29	U
Полтавське музичне училище ім. М. В. Лисенка (ПолтМУ)										
$ОП_{025}^{MC}$	Перший	82	100,0	62	100,0	0,75	1,00	5	0,80	S
$ОП_{026}^{MC}$	Перший	16	100,0	6	100,0	0,38	1,00		0,37	V
Усього		98		68		0,69		5	0,81	

Відповідно до даних у табл. 11, ГККМ не мав первинного попиту на $ОП_{029}^{MC}$, а відсутність конкурентів за $ОП_{024}^{MC}$ і $ОП_{028}^{MC}$ не сприяла значному первинному попиту. Рівень $\hat{r}_{ГККМ}^{MC}$ констатує низький прагматизм у діях коледжу. ПолтМУ навпаки діяло прагматично, бо мало високий попит на $ОП_{025}^{MC}$. Пасивність дій за $ОП_{026}^{MC}$ навіть за

відсутності конкуренції знизило рівень $\hat{r}_{ПолтМУ}^{MC}$. Прагматизм монопрофільних КЗВО у галузі знань «Охорона здоров'я» подано у табл. 12.

Таблиця 12

Характеристики прагматизму КЗВО медичного профілю

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
Кременчуцький медичний коледж ім. В. І. Литвиненка (КрМК)										
OP_{221}^{MC}	Перший	30	100,0					10	0,25	<i>U</i>
OP_{223}^{MC}	Четвертий	330	40,24	120	31,17	0,36	0,77	92	0,57	<i>Z</i>
Усього		360		120		0,33		102	0,55	
Полтавський базовий медичний коледж (ПБМК)										
OP_{223}^{MC}	Четвертий	180	21,95	90	23,38	0,50	1,07	66	0,78	<i>S</i>
Лохвицьке медичне училище (ЛохМУ)										
OP_{223}^{MC}	Четвертий	130	15,85	42	10,91	0,32	0,69	10	0,38	<i>U</i>
Лубенське медичне училище (ЛубМУ)										
OP_{223}^{MC}	Четвертий	180	21,95	133	34,55	0,74	1,57	28	0,86	<i>S</i>

Відомості у табл. 12 підтверджують, що КрМК, ПБМК, ЛохМУ і ЛубМУ конкурують за OP_{223}^{MC} . Значення $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$ доводять, що найбільш успішним був ПБМК, а найменш – ЛохМУ. Попри відсутність конкуренції за OP_{221}^{MC} КрМК не мав первинного попиту. Характеристики прагматизму однопрофільного Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (КрПК) подано у табл. 13.

Таблиця 13

Характеристики прагматизму КрПК

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
OP_{12}^{MC}	Перший	240	100	43	100	0,18	1,00	82	0,44	<i>S</i>
OP_{13}^{MC}	Перший	180	100	91	100	0,51	1,00	31	0,63	<i>S</i>
OP_{14}^{MC}	Перший	70	100					16	0,17	<i>U</i>
Усього		490		134		0,27		129	0,47	

Відповідно до інформації у табл. 13, прагматичність КрПК не визначається відсутністю суперників, оскільки OP_{12}^{MC} і OP_{13}^{MC} належать до групи *S*, а OP_{14}^{MC} – до групи *U*. Отже, монопрофільні ЗВО функціонували у педагогічній, медичній і культуромистецькій галузях знань. Середній рівень $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$ підгрупи складав 0,53, що виправдовує вузьку спеціалізацію. До підгрупи багатoproфільних незалежних належить три ЗВО, прагматизму яких подано у табл. 14.

Таблиця 14

Характеристики прагматизму багатoproфільних незалежних ЗВО

OP_{τ}^{MC}	СК	l_{τ}^{MC}	dl_{τ}^{MC}	q_{τ}^{MC}	dq_{τ}^{MC}	r_{τ}^{MC}	dr_{τ}^{MC}	$\hat{q}_{\tau}^{MC}$	$\hat{r}_{\tau}^{MC}$	Група
Лубенський лісотехнічний коледж (ЛЛТК)										
OP_{071}^{MC}	Сьомий	60	11,65	6	6,89	0,10	0,59		0,10	<i>U</i>
OP_{205}^{MC}	Перший	220	100	68	100	0,31	1,00	22	0,38	<i>V</i>
OP_{206}^{MC}	Другий	30	37,5					11	0,28	<i>U</i>
Усього		310		74		0,24		33	0,32	
Полтавський будівельний технікум транспортного будівництва (ПБТТБ)										
OP_{133}^{MC}	П'ятий	85	25,76	32	26,45	0,38	1,03	14	0,50	<i>S</i>
OP_{192}^{MC}	Третій	60	33,33	14	28,57	0,23	0,86	1	0,25	<i>U</i>
OP_{275}^{MC}	Перший	35	100,0	17	100,0	0,49	1,00		0,49	<i>V</i>
Усього		180		63		0,35		15	0,41	
Полтавський комерційний технікум (ПКЖТ)										
OP_{076}^{MC}	Шостий	150	28,85	23	17,83	0,15	0,62	38	0,34	<i>U</i>
OP_{181}^{MC}	Четвертий	135	25,23	30	19,87	0,22	0,79	29	0,38	<i>U</i>
OP_{241}^{MC}	Третій	25	20,00					10	0,30	<i>U</i>
Усього		310		53		0,17		77	0,36	

Дані у табл. 14 доводять, що ступінь конкуренції для ЛЛТК має значення, оскільки за OP_{071}^{MC} коледж мав сімох суперників, а за OP_{205}^{MC} не мав жодного. ПБТТБ за OP_{133}^{MC} і OP_{192}^{MC} ПБТТБ конкурував, але рівень прагматизму вдвічі перевищував OP_{275}^{MC} , за якою технікум не мав жодного суперника. Навіть за наявності у ПКЖТ чотирьох конкурентів за OP_{181}^{MC} значення $\hat{r}_{181}^{MC}$ вищі за середні у підгрупі. Відсутність первинного попиту на OP_{241}^{MC} вплинула на рівень $\hat{r}_{ПКЖТ}^{MC}$. Отже, загальний обсяг $l_{ЗВО}^{MC}$ багатoproфільних незалежних ЗВО становив 800. Кожен заклад мав три спеціальності, але ЛЛТК за двома галузями знань, а ПБТТБ і ПКЖТ за трьома. Загальний $q_{ЗВО}^{MC}$ підгрупи (190) перевищував загальний $\hat{q}_{ЗВО}^{MC}$ (125), а середній $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$ становив 0,35.

Загальний $l_{ЗВО}^{MC}$ групи незалежних ЗВО становив 2771, тобто потенціал монопрофільних ЗВО у 2,4 рази перевищував багатoproфільні. Загальний $q_{ЗВО}^{MC}$ групи (913) значно перевищував загальний $\hat{q}_{ЗВО}^{MC}$ (217), а середній $\hat{r}_{ЗВО}^{MC}$ становив 0,39.

Висновки. По-перше, загальний ліцензійний обсяг у сегменті становив 8026 місць, з яких на групу залежних закладів припадає 65,47 %, а на незалежних – 34,53 %. За потенціалом залежні заклади вдвічі перевищували незалежні. Загальний обсяг первинного попиту у сегменті становив 2808 осіб, з яких на групу залежних ЗВО припадає 67,48 %, а на незалежних – 32,52 %. Співставлення часток груп у первинному попиту з частками у ліцензійному обсязі підтверджує про майже однакову реалізацію потенціалу ЗВО обох груп. Загальний обсяг вторинного попиту у сегменті становив 879 осіб, з яких на групу залежних ЗВО припадає 75,31 %, а на незалежних – 24,69 %. На деякі послуги є виключно вторинний попит. Залежні заклади краще реалізували потенціал ніж незалежні, оскільки середній інтегрований рівень прагматизму залежних

(0,46) перевищував середній рівень незалежних (0,39), а середній інтегрований рівень прагматизму у сегменті становив 0,43 %, що доводить невелику затребуваність послуг.

По-друге, у групі залежних більшість складають багатопрофільні заклади. Граничну кількість спеціальностей (9) і ліцензійний обсяг набору (400) у сегменті мав ККрНУ та діяв у шести галузях знань. У семи галузях за вісьмома спеціальностями діяв МХПК. Тільки БерТ діяв у одній галузі знань за трьома спеціальностями та мав незначний для цієї групи інтегрований рівень прагматизму (0,22). Виділення підгруп незалежних ЗВО доводить результативність реалізації потенціалу монопрофільними закладами.

По-третє, за більшістю спеціальностей 2016 р. точилася конкурентна боротьба, оскільки послуги пропонували декілька закладів вищої освіти. Залежні заклади пропонували 80 послуги, а незалежні заклади – 24. Значення 0,36 інтегрованого рівня прагматизму залежних закладів пояснюються структурою ступенів конкуренції послуг: перший – 13, другий – 12, третій – 7, четвертий – 22, п'ятий – 9, шостий – 11, сьомий – 6. Значення 0,39 інтегрованого рівня прагматизму незалежних закладів несуттєво вищий, бо інша структура ступенів конкуренції послуг: перший – 11, другий – 2, третій – 2, четвертий – 6, п'ятий – 1, шостий – 1, сьомий – 1. Однак, як бачимо, вплив ступеня конкуренції (брак або наявність конкурентів) на значення інтегрованого рівня прагматизму не є беззаперечним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – ст. 2004.
2. Закон України «Про внесення зміни до Закону України «Про вищу освіту» щодо освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст» від 21.03.2017 № 1958-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 17. – ст. 206.
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – ст. 380.
4. Мороз В. Д. Проблеми підготовки молодших спеціалістів в Україні і Болонський процес / В. Д. Мороз // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. Укр. інж.-пед. акад. ; [редкол.: Б. М. Арпентьев та ін. ; голов. ред. О. Е. Коваленко]. – Вип. 8. – Харків : УПА, 2004. – С. 12–19.
5. Ратушна С. В. Модель підготовки молодших спеціалістів і система формування професійних компетенцій випускника ЗВО I–II р. а. в сучасних умовах : доповідь / С. В. Ратушна // Циклова комісія Внутрішньої медицини Куп'янського медичного коледжу ім. М. Шкарлетової. – Куп'янськ : КМК ім. Марії Шкарлетової, 2014. – 9 с.
6. Бойчук І. Д. Підготовка бакалаврів у коледжі як фактор готовності їх до професійної діяльності / І. Д. Бойчук // Освіта. Технікуми, коледжі. – Київ, 2007. – № 4. – С. 33–34.
7. Яблочников С. Л. Аспекти професійної підготовки у ЗВО фахівців економічного профілю / С. Л. Яблочников // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 3. – С. 136–139.
8. Радкевич В. О. Концептуальні засади розвитку професійної освіти і навчання в ринкових умовах / В. О. Радкевич // Сучасні технології навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2013 р., м. Львів / Нац. акад. пед. наук України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти ; [редкол.: Г. П. Васянович та ін.]. – Л. : СПОЛОМ, 2013. – № 1. – С. 37–42.
9. Жорняк Т. С. Регулювання якості підготовки кваліфікованих кадрів для підприємств промислового регіону / Т. С. Жорняк, Т. В. Філатова // Економіка

промисловості. – 2007. – № 1. – С. 50–54.

10. Наказ МОН України «Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році» від 15.10.2015 № 1085 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 89. – Ст. 3009.

11. Наказ МОН України «Про затвердження Змін до Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році» від 02.07.2016 № 755 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 53. – Ст. 1876.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста» від 20.06.2007 р. № 839 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 46. – ст. 1877.

13. Постанова КМ України «Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» від 20.01.1998 р. № 65 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 108.